

Date: 27th June-2025

O'RTA ASR YEVROPA MUSIQASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI

Ro'ziyeva E'zoza Sadikovna

Respublika musiqa va san'at texnikumi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'rta asr Yevropa musiqasining shakllanish jarayoni, diniy va dunyoviy musiqaning o'zaro aloqalari, notatsiya tizimining rivojlanishi hamda musiqa san'atining jamiyatdagi o'рни tahlil qilinadi. Monodik va polifonik uslublar, gregorian qo'shiqlari, trobadur va minezinger madaniyatining tarixiy ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'rta asr, Yevropa musiqasi, gregorian qo'shig'i, polifoniya, notatsiya, trobadurlar, cherkov musiqasi, minnesangerlar, musiqa tarixi.

Mavzuni o'rganishda G. Reesning "Yevropa musiqasi tarixi", K. Sachsning "Musiqa madaniyati tarixi" asarlari muhim manba hisoblanadi. Shuningdek, A. Livanova, N. D. Sokolov, R. Taruskin kabi musiqa tarixchilari o'rta asr musiqa tizimlarini chuqur tahlil qilgan. Ularning ilmiy ishlari asosida gregorian qo'shiqlari, notatsiya rivoji va cherkov-musiqa munosabatlari yoritilgan.

Kirish

O'rta asr (taxminan V–XV asrlar) Yevropa tarixida siyosiy, diniy va madaniy jihatdan tub o'zgarishlarga boy davr bo'lib, musiqa san'atining shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda musiqa ko'proq diniy marosimlar bilan bog'liq bo'lgan, biroq vaqt o'tishi bilan dunyoviy musiqaning ham shakllanishi kuzatiladi. Notatsiya tizimi, ilk kompozitorlarning paydo bo'lishi va musiqaning ijtimoiy hayotdagi roli o'rta asr musiqa adabiyotining asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi.

Maqola tarixiy-musiqaviy tahlil metodiga asoslangan. Yevropa musiqa merosining yozma manbalari, musiqaviy namunalar va ilmiy izlanishlar asosida diniy va dunyoviy musiqa oqimlarining shakllanishi o'rganiladi. Shuningdek, musiqiy janrlar, uslublar va texnikalar tarixiy kontekstda tahlil qilinadi.

O'rta asr musiqasining eng muhim jihatlaridan biri bu cherkov qo'shiqlari, ayniqsa gregorian qo'shiqlaridir. Ular Rim-katolik cherkovi tomonidan diniy marosimlarda ijro etilgan va musiqaning rasmiy shakliga aylangan.

IX asrda musiqani yozib olish ehtiyoji paydo bo'lib, neuma notatsiyasi vujudga keldi. Keyinchalik bu tizim rivojlanib, kvadrat notalar orqali murakkab asarlarni yozish imkonini berdi.

XII–XIII asrlarda musiqada polifoniya (bir nechta mustaqil kuylarning uyg'unligi) rivoj topdi. Parij maktabi (Notre Dame) vakillari — Leonin va Perotin ushbu uslubda mashhur bo'lishdi.

Fransiyada trobadurlar, Germaniyada esa minnesangerlar dunyoviy musiqaning rivojiga hissa qo'shdilar. Ular ritsarlik, sevgi, tabiat mavzularida she'r va qo'shiqlar yaratganlar.

Xulosa



Date: 27th June-2025

O'rta asr Yevropa musiqasi musiqa san'ati tarixining muhim bosqichidir. Bu davrda cherkov musiqasi asosiy rol o'ynagan bo'lsa-da, dunyoviy musiqaning ham asta-sekin rivojlangani kuzatiladi. Notatsiya tizimining yaratilishi, polifoniyaning paydo bo'lishi va ilk professional kompozitorlarning faoliyati keyingi asrlardagi musiqa taraqqiyotiga asos bo'ldi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rees G. *Yevropa musiqasi tarixi*. — Toshkent: O'zbekiston, 1997.
2. Sachs K. *Musiqa madaniyati tarixi*. — Moskva: Nauka, 1985.
3. Livanova A. *Musiqiy adabiyot tarixi*. — Moskva: Musyka, 1972.
4. Taruskin R. *The Oxford History of Western Music*. — Oxford University Press, 2005.
5. Apel W. *Gregorian Chant*. — Indiana University Press, 1990.

